

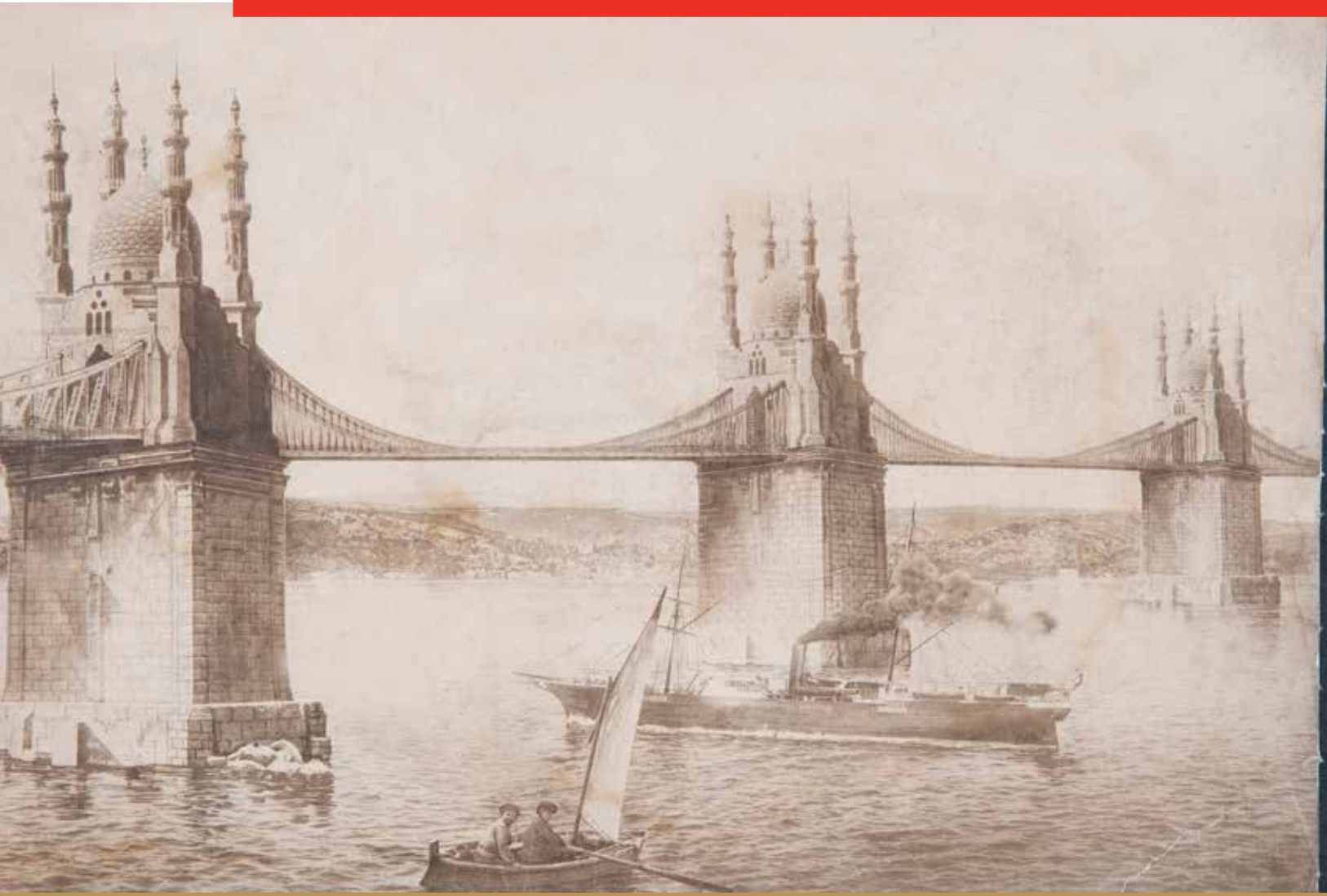
DÜŞÜNCE VE
MEDENİYET
DERGİSİ

www.eyadakatemi.org

SAYI 1/EKİM 2014 ◆ ISSN 2148-8479

medeniyet tasavvuru

YENİDEN BİR MEDENİYET İNŞASI...

BİR MEDENİYET TASARIMI

Ahmet DAVUTOĞLU • Numan KURTULMUŞ • Recep ŞENTÜRK • Nazım MAVİŞ • Sadettin ÖKTEN
Hüseyin SARIOĞLU • Şaban Ali DÜZGÜN • Selahattin TURAN • Mustafa DEMİRCİ • Alparslan AÇIKGENÇ
İlhami GÜLER • Güray KIRPIK • Musa ÖZTÜRK • İbrahim DEMİRCİ • Faysal SOYSAL
Erol ERDOĞAN • Ali CELEP • Ertuğrul AYDIN • Mustafa UÇURUM

Medeniyet Tasavvurumuz Işığında Maarifimiz

► Prof. Dr. Recep ŞENTÜRK/Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi

Medeniyet nedir? Medeniyetin ne olduğu konusunda birbirinden çok farklı tanımlar vardır; biz bu farklı tanımlar içinden İbni Haldun'un tanımına öncelik verelim. İbni Haldun da bu tanımı Farabi'den almıştır ve geliştirerek 'ilm-i ümran' (medeniyet bilim) adıyla müstakil bir ilim konusu haline getirmiştir. Bu yaklaşıma göre medeniyet ile içtima-ı beşeri yani toplum ve umran kavramları eş anlamlıdır. Bu açıdan baktığımızda medeniyet demek, toplum demektir. Eğer bir yerde toplum düzeni, ictmai bir nizam varsa orada medeniyet vardır. Bundan dolayı, İbni Haldun'un ilm-i ümran terimini 'toplum bilim' olarak tercüme etmek de mümkündür.

İbni Haldun'a göre medeniyetin ölçüsü bir yerde dinin, ahlakın var olması; iktisadi bir hayatın ve hiyerarşik bir düzenin varlığıdır. Eğer bunlar bir yerde varsa orada medeniyet vardır. Medeniyetin ölçüsü inşa edilen binalar ya da bilimde, teknolojiye ulaşılan seviye değildir. Dolayısıyla dünyanın herhangi bir yerinde belli bir düzenin olduğu toplum, medeni toplumdur; o toplum ilkel olarak isimlendirilemez.

Ancak Batılılar kendilerini diğer toplumlardan daha üstün göstermek için medeniyetin kriteri olarak teknolojik gelişmişliği öne çıkarmışlardır. Kendileri de teknolojik olarak diğer toplumlardan daha üstün ve gelişmiş olduklarından onlara göre tek bir medeni toplum vardır, o da Batı toplumdur; diğerleri medeniyet dışıdır, ilkeldir.

Bu açıdan baktığımızda Batılı anlayışa göre Batı dışı toplumlar ilerleyerek Batı'nın geleceği noktaya sonunda varacaklardır. Dolayısıyla onlar sosyal evrim açısından geri kalmışlardır, evrim yoluyla tekâmül ederek Batı'nın şu anda geldiği noktaya geleceklerdir. Bundan Dolayı Marks der ki Batı dışı toplumlar Batı toplumunda kendi istikballerini görürler. Fukuyama da *Tarihin Sonu* isimli eserinde insanın tarihin başından beri içinden geçmiş olduğu evrim sürecini tamamladığını; bu evrim sürecinin son noktasının da liberal kapitalist düzen olduğunu ve böylece artık evrim ve ilerlemenin bittiğini, tarihin sonunun geldiğini, do-

layısıyla artık günümüzde Amerika'nın ulaştığı yerin insanlığın neticede varabileceği en son nokta olduğunu söylemiştir. Ona göre, insanlık daha farklı arayışlar içine girmemelidir; çünkü liberal kapitalist sistemden daha iyisi ve güzeli asla ortaya çıkmayacaktır. Dünyanın diğer bütün toplumları da sonunda buraya ulaşabilmek için gayret etmelidirler; farklı arayışlara girmemelidirler.

Bu açıdan baktığımızda bir soru öne çıkmaktadır: Hz. Peygamber (s), asr-ı saadette bir medeniyet kurmuş mudur, kurmamış mıdır? İbni Haldun'la Farabi'nin ortaya koyduğu kriterler açısından bakarsanız orada son derece huzurlu bir toplumsal düzen, hakikatin bilgisine sahip olan insanlar vardır. Dolayısıyla orada bir medeniyet vardır. Ama Fukuyama'nın veya Batılıların koymuş olduğu teknolojiyi medeniyetin kriteri sayan medeniyet anlayışı açısından bakarsak Hz. Peygamberimizin (s) kurduğu toplum, medeni bir toplum değildir. Niçin? Çünkü çok büyük binalar yapmamıştır ve yaşadığı toplum teknolojik olarak ileri değildir.

Medeniyet araştırmacıları, genelde büyük taş binalara medeniyet eseri olarak bakarlar. Firavunların mısırda inşa ettiği piramitler, Romalıların yaptığı devasa kaleler, binalar... Çünkü bu araştırmacılar, medeniyetin ölçüsü ve kriteri olarak bu taş binaları görmektedir. Onlara göre bir yerde büyük taş binalar yoksa medeniyet de yoktur!

Peygamberimiz (s) ise bunun tam zıttı bir medeniyet anlayışını benimsemiştir. Hiçbir taş bina inşa etmemiş ve geriye dikkat çekecek büyük bir mimari eser bırakmamıştır! Aksine o, ben güzel ahlakı tamamlamak için geldim, buyurmuştur. Ona göre medeniyetin ölçüsü güzel ahlakıdır ve din güzel ahlaktan ibarettir. Dolayısıyla o güzel ahlakın ve güzel ahlak sahibi insan-ı kamillerin mimarıdır, taş binaların değil. Güzel ahlak olmadan, insanları sömürerek büyük binalar inşa etmişsin, insanlardan topladığın vergileri taşa yatırmışsın; bunun ne kıymeti var?

Hz. Peygamber (s), kendine has ve başkalarından

farklı bir medeniyet tasavvurunu net bir şekilde ortaya koymuştur: Güzel ahlakı tamamlayan ve hedef olarak bunu esas alan, kendisini güzel ahlaklı insanlar yetiştirerek ispatlayan bir medeniyet tasavvuru. Yoksa büyük taş binalar yapıp farklılığını, güçlülüğünü ve üstünlüğünü o binalarla ispatlamaya çalışan bir medeniyet değil. Burada birbirine zıt iki medeniyet anlayışı ile karşılaşmaktayız.

Eğitim politikamızın öncelikle bu medeniyet tasavvurunu netleştirmesi, böyle bir medeniyet inşasını hedef olarak benimsemesi gerekir. Bir fabrika düşünelim; her bir fabrikanın bir hedefi vardır, bir eşya üretcektir veya başka herhangi bir iş kolunu ele alalım, yapılan faaliyetle bir amaca ulaşmaya çalışılmaktadır. Eğitim de bir faaliyettir. O halde eğitim faaliyetinin amacı nedir; ne üretecek, sonunda ne yapılacaktır? Bunun net olması gerekir.

Türk eğitim politikasında son asırda benimsenen yaklaşım İslam medeniyetinden kopup toplumu Batı medeniyetine yaklaştırmaktır. Amaç bu şekilde belirlenmiştir; ancak yüzyıl içerisinde ve şu an anlaşılmalıdır ki böyle bir şey ne gereklidir ne de mümkündür; böyle bir şeye ihtiyaç da yoktur. Çünkü Türkiye toplumu Afrika'daki ya da Avustralya'daki toplumlar gibi ilkel bir kabile değildir. Kendine ait ve kendine has bir medeniyeti vardır. Neden İslam medeniyeti bırakılıp da Batı medeniyeti benimsensin? Bir, böyle bir şeye ihtiyaç yok; iki, böyle bir şey mümkün değil.

Çünkü bir toplumun hafızası bilgisayar hafızası gibi silinip, o toplumda yeni bir medeniyet yerleştirilemez; çünkü bir toplum kendi medeniyetini tevarüs eder; onu zihninde ve kalbinde taşır. Eğitimin hedefi baştan yanlış belirlenmişse veya hiç konulmamışsa ya da ruhunda bulanıklık varsa o toplumun gençleri belli bir istikamet üzere yetişmez. Eğitim hedefi toplumsal hafızayı silmek olmamalıdır. Aksine eğitimin amacı, toplumsal hafızayı toplumu istikbale taşıyacak şekilde için yeniden ihya ve yeni nesillere aktarma olmalıdır.

Onun için öncelikle Türkiye toplumunun bir "Kızılelma"ya, bir medeniyet idealine ve medeniyet hedefine ihtiyacı vardır. Amerika'nın bir hedefi var; İsrail'in de bir hedefi var; İran'ın da bir hedefi var; Avrupa Birliği'nin de bir hedefi var. Türk milletinin hedefleri nelerdir? Bir sene sonra, elli sene sonra, yüz sene sonra neyi gerçekleştirmek istemektedir? Dünya üzerindeki hedefleri nelerdir? Osmanlı'nın bir hedefi vardı. "Kızılelma" deniyordu: Akdeniz çevresini bir İslam coğrafyası haline getirmek. Peki, şu anda medeniyet bağlamında Türk toplumunun kızı elması nedir? Hedefi nedir?

Eğitim bir toplumun ideal gördüğü insan şeklini yetiştirme vasıtasıdır. Her medeniyetin ideal model olarak gördüğü bir insan tipi vardır. Eğitim de o insanı yetiştirmeye yönelik faaliyet yapar. İslam medeniyetinin ideal insan modeli nedir? "İnsan-ı kâmil".

İnsanı kâmil, bir ütopya değildir. Bunun somut örneği Hz. Peygamber (s) ve onun yetiştirdiği sahabelerdir. İslam'ın amacı, insanı kâmil yetiştirmektir. Şuurlu bir Müslümanın bütün hayatı ibadettir. Yani aile hayatı, ticaret hayatı, her şeyi ibadettir. Sadece namazı değil, her şeyi ibadettir. Öyle ki bir insan Allah'ın kendisini gördüğünü bilerek ilişkiler kurarsa, o toplum çok ileri seviyede olur. Bu, sosyal ilişkilerde ortaya çıkar. Gerçek anlamda "kemal" insanın abdestinde, namazında değil; diğer insanlarla ilişkisinde gizlidir.

İslam medeniyetinin hedefi de insan-ı kâmil denilen modele uygun insan yetiştirmektir. Günümüzde de bu hedefi ikame etmemiz gerekiyor. Yoksa Müslümanlar tarafından kurulan birçok özel üniversite var. Bunların eğitim programlarına baktığınızda eğitim programlarının Amerika'daki üniversitelerden kopyalandığını göreceksiniz. Bu durumda şu problem zihinlerde uyanmaktadır: Amerika'daki üniversitelerle aynı eğitim verilecekse bu üniversitelere ne gerek var?

Bu problem, nasıl bir 'model insan' yetiştireceğiz sorusunun cevabı verilmediğinden ve eğitim planı ona

göre yapılmadığından ortaya çıkıyor. Bir eğitim siyaseti belirlenmemiştir. Önce, toplum olarak nasıl bir model insan yetiştirmek istediğimizin ve o insanın özelliklerinin madde madde belirlenmesi gerekmektedir. Nasıl ki, bir fabrikatör üretime geçmeden önce üreteceği her şeyin çizimini yaptırır, maketini üretir, sonra üretime başlarsa; bizim de eğitim sistemimizde en başından sonuna kadar neyi hedeflediğimizi iyi belirlememiz gerekiyor. Bu, yüzde yüz üretilemeyebilir, mühim değil; ama hedefin net olarak zihinlerde oluşması gerekir. Bir toplumun eğitim sisteminin böyle bir hedefi olmadığında o toplum diğer medeniyetlerin model insanını yetiştirir; öyle ki kendi toplumuna, kendi medeniyetimize muhalif insanlar yetiştiririz; hem de farkında bile olmadan.

Amerikan eğitim sisteminde hakikat nedir sorusu bilim dışında kabul edilir; fakat İslam eğitim sisteminin amacı insanlara hakikati öğretmektir. Türk eğitim sisteminin hedefi, insanımızı Batulılar gibi yetiştirip bir mesleğin uzmanı olmasını mı sağlamak; yoksa -meslek eğitimi yanında- gençlerimize hakikati öğretip “insan-ı kâmil” olmalarını mı sağlamak?

Burada iki yol, iki tane medeniyet tasavvuru var, medeniyetlerin amaç edindiği iki farklı insan modeli vardır. Her şeyden önce Batı’dan farklı olabilmek için medeniyet tasavvurumuzu netleştirmemiz gerekmektedir. Çünkü medeniyet tasavvurumuz net değil ise eğitim politikamız da net olmaz. Bu eğitim sisteminden de hayalini kurduğumuz insan yetişmez. Amerikan eğitim sistemi ferdiyetçi, girişimci, pragmatist yani menfaatçi, akılcı insan yetiştirmeyi hedeflemektedir. Akılcı, (Bizim dünyamızdaki akıllı ile aynı anlamda değildir.) yani hedefe en kısa yoldan varan kişidir. Bu, şu anlamı da içerir: Hedefe en kısa yoldan giderken dini ve ahlaki kurallar ona engel oluyorsa onlara hiç aldırmaz etmeyen kişi. Batıdaki din ve akıl çatışması buradan ortaya çıkmaktadır. Kısa yoldan zengin olmayı hedefleyen bir kişi düşünelim. O kısa yol onu nereye götürüyorsa oradan devam edecektir. Faiz haramdır derse, akılcı olamaz. Niçin? Hedefe giden yolda önüne engel koymuş olur.

Oysa bizim geleceğimizde buna “akl-ı maâşî” denir. İmam Gazali akıllı ikiye ayırır: Dünya akıllı (akl-ı maâşî) ve ahiret akıllı (akl-ı meadi). Hz. Peygamber (s), akıllı kişi için “Nefsini aşağılayan ve ahiret için çalışan kişidir.” buyurur. Akılcılık konusunda iki tane farklı tanım: Birisi dünyevi menfaatlerini en kestirme yoldan ilerleten insanı akılcı olarak tanımlıyor; diğeri ise nefsinin kontrol eden ve ahiret için çalışan kişiyi akıllı olarak tanımlıyor. Eğitim sistemimiz akılcı adam yetiştirecek; ama Amerikan usulü akıllı mı yoksa Müslüman usulü akıllı mı? Bunların tümü medeniyet tasavvuruyla ilgili sorulardır.

İslam medeniyet tarihine bakıldığında farklı aşamalar görülür. İslam’dan önce bir İslam medeniyeti

yoktu, fakat Hristiyanlıktan önce bir Batı medeniyeti vardı. Dolayısıyla Hristiyanlık Batı medeniyetini doğurmamıştır. Hristiyanlık zaten var olan, Batı medeniyetine yamanmıştır. Onun için bir yamadır. Zaten Batı medeniyeti de Hristiyanlığı değiştirmiştir. Ancak, İslam medeniyeti Kur’an ve Sünnet’le ortaya çıkmıştır. İslam medeniyeti, Kur’an’ın inşa ettiği medeniyettir. Kur’an, medeniyet inşa eden bir kitaptır.

Türklerin Müslüman olmadan önceki ve olduktan sonraki tarihlerine bakalım: Müslüman olmadan önce Orta Asya’da çadır kuruyorlardı. Müslüman oldular; Süleymaniye Camii’ni, Selimiye Camii’ni inşa ettiler. Hangi medeniyet seviyesinden hangisine geçiş yaptılar? Peygamberimize tabi olmak bizi o noktaya çıkardı. Araçlar çölde bedevi olarak yaşıyorlardı. Kur’an onlara öyle bir medeniyet enerjisi verdi ki bir anda dünyanın en büyük, en önde gelen medeniyetlerinden bir tanesini inşa ettiler, diğer medeniyetleri de yönlendirecek noktaya geldiler. Bugün hâlâ elimizde Kuran ve Sünnet mevcut; ama bunlardan medeniyetin kurucu gücü olarak hakkıyla istifade edilemiyor.

Dünyada en uzun yaşamış üç devlet vardır: Roma, Çin ve Osmanlı. Osmanlı’nın diğerlerinden farkı baştan sona yedi asır boyunca tek hanedan olması... Roma’da ve Çin’de neredeyse her yüzyılda bir hanedan değişmiştir. Ama Osmanlı’da tek hanedan devam etmiştir. Osmanlı bu gücü Kur’an ve Sünnet’ten almıştır.

İslam, medeniyet inşa eden bir dindir. İslam’ı içselleştiren toplumlar her zaman medeniyet olarak yükselmişlerdir. Eğitim de ona göre şekillenmiştir: İslam’ı bir din ve medeniyet olarak öğretmiştir. İslam’da eğitim nasıldır? Şimdi biraz bu soru üzerinde duralım.

İbni Haldun diyor ki, İslam medeniyetini diğer medeniyetlerden ayıran iki özellik vardır: İsnat sistemi ve fıkıh. Bu iki özellik diğer medeniyetlerde yoktur. İkisi de eğitimle ilgilidir.

İsnat sistemi nedir? İsnat sistemi ilmin belgelenmesidir. İsnat, bir talebe bir hocadan eğitim aldığı zaman, talebenin o hocadan eğitim gördüğünün belgesidir. Bu belgeye icazet veya senet de denilir. O belgeye ne var? Belge, hocanın hocası, hocanın hocası, hocanın hocası şeklinde peygambere kadar dayanır. Yani ilim nasıl nesilden nesile aktarılmış, o talebe nasıl gelmiş, o belge bunun belgelenmesidir. İslam’dan önce hiçbir medeniyet buna ihtiyaç duymamıştır. Müslümanlar neden buna ihtiyaç duymuştur? Çünkü İslami toplumsal düzen, o ilim üzerine kurulmaktadır. O kişi, bir ayette ya da bir hadiste tahrifte bulunursa sosyal veya ekonomik hayat krize girebilir. Kur’an’dan “riba” kelimesini çıkarsan, oluşturulmaya çalışılan ekonomik düzen tamamen değişir. Bundan dolayı, isnat sistemi oluşturulmuştur. Bütün eğitim sistemi bununla yürümüştür. Her alanda icazet verilmiştir.

İsnat, “dayanak” demektir. Bir kişi, ben bu ilme sa-

hibim, dediğinde, o kişiye yöneltilen “Dayanağın ne?” sorusunun cevabıdır? İşte bu yüzden isnat önemlidir. Yani ilmin kaynağı Efendimiz’den (s) gelmektedir. Böyle bir sistem oluşturulmuştur. Bu sistemin özelliği şudur: Kendi kendini âlim zanneden kişiler ortaya çıkmaz. Nerden icazet aldığı, nerden ilim edindiği sorulur. İcazeti olmayanlar konuşamaz; herkes din adına fetva veremez, hafızlık öğretemez. Her alanda bu belge için içine girmektedir. O belge aynı zamanda belgeyi alan kişinin o ilmi başkasına verebileceğini, talebe okutabileceğini, hatta kadılık yapabileceğini ortaya koymaktadır. Bu belgeyi kim vermektedir? Bu belgeyi “Âlim”, “Hoca” verir. Günümüzde ise diploma adı verilen bu belgeyi kim vermektedir? Kurum.

Batı, üniversite ve diploma sistemini İslam medeniyetinden almıştır. Örneğin, icazet sisteminde “bildiklerini başkasına aktaramaz” kavramı vardır. Bu, günümüzde de var? Eğitim formasyonu. Eğitim formasyonu olmadan öğretmenlik yapılamaz. İslam medeniyetinde de böyledir. Bunların hepsi İslam medeniyetinin asırlar önce ortaya koyup uyguladığı sistemlerdir. Batılılar bu sistemi İslam medeniyetinden alıp tahrif etmişlerdir. Nasıl? Silsileyi kaldırmışlardır. Niçin? Çünkü Batının isnadı yok, Hz. İsa’dan beri devam eden bir silsilesi yoktur.

Batı sisteminde icazeti kim verir? Kurum. Önce, kilise vermekteydi. Laikleştikten sonra devlet vermeye başladı. Isnat sisteminde ise bir eğitim aldığınıza dair icazet alınacaksa bu icazeti devlet veya kurum vermez. Hangi âlimden, hangi hocadan o ders alındıysa icazeti o verir. İslam medeniyetinde bir âlim YÖK’ün, Milli Eğitim Bakanlığının, Diyanet İşleri Başkanlığının ve Adalet Bakanlığının yetkilerine sahiptir. Öyle bir icazet verir ki o icazet o kişiye müderrislik, hüküm (fetva) verme ve kadılık yetkisi verir. Bu yetkileri günümüzde bakanlıklar vermektedir. Bu yetkilerin hepsini İslam medeniyetinde o âlim, talebesine vermekteydi.

Günümüzde Batı medeniyetinde kurumsal sistem vardır. Başka bir deyişle seri üretim... Hoca sınıfta talebelere dersi anlatır ve gider. İmtihanda doğru yazanlar geçer. Hoca talebeyi tanımaz bile. Belki o talebe hocayla bir dakika bile vakit harcamadan notunu alıp geçer. Sonuçta, talebe kötü yetiştiğinde kimden hesap sorulacak? İcazet sisteminde talebenin hocasının adı oradadır ve altında imzası vardır. O talebe yanlış yaptığında hoca sorumlu tutulur. Bu, şuna benzer: Bir fabrikada basılmış resimler düşünün. Bir de bir ressamın kendi eliyle bir resim yaptığını, emek verdiğini, altına da ismini yazdığını. Bu ikisi bir olur mu? Biri, eserinin altına şahsen imzasını atmaktadır. En başından itibaren kendisi uğraşıp yapmıştır. Diğeri ise seri üretim... Fabrikadan çıkmıştır. Altında da kimsenin imzası yoktur. Arada böyle büyük bir fark var.

Diğer taraftan, isnatla hocadan talebeye aktarılan şey sadece bilgi değildir. O bilginin tatbikatıdır aynı

zamanda. Çünkü isnat sisteminde hoca talebeye ilim öğretir. Ayrıca o talebenin öğrendiği ilmi tatbik edip etmediğine bakar. Eğer tatbik etmiyorsa ona o icazet verilmez. Isnat sisteminin farkı sadece bilginin değil, onun tatbikinin de, yeni nesle aktarılmasındadır. Yani eğitimin amacı “insanı kâmil” yetiştirmektir. Somut örneği de peygamber ve ashabıdır. Isnat sistemi bu şekilde işlemiştir. Medeniyetimizin ışığındaki bu işleyiş Batı etkisine kadar böyle devam etmiştir.

İslam medeniyetinde düşünce metodu, sosyal problemleri çözme aracı olarak “fıkıh” uygulanmıştır. Fıkıh denince Ebu Hanife’nin anladığı “fıkıh”ı anlamak gerekir. Fıkıh, kişinin hak ve sorumluluklarının bilmesidir. İmam Şafi’nin tanımını hatırlatmak gerekirse: Ayrıntılı delillerden hareketle hükümlere ulaşmak. İmam Şafi “fıkıh”ı metot açısından, Ebu Hanife ise netice açısından tarif eder. Aslında ikisi de aynı şeyi söylemektedir.

Günümüzde insan davranışını konu edinen iki tane ilim var: Birisi İslam medeniyetinin geliştirdiği “fıkıh” ilmi, diğeri ise Batının geliştirdiği “sosyal bilimler”. İslam’da insan davranışı (amel), fıkıh ilmiyle incelenir. Batıda ise bunu “sosyal bilimler” inceler. Demek ki iki medeniyet ayrı ayrı iki tane ilim geliştirmiştir.

İnsan davranışları (amel) incelenirken hangi pence-reden değerlendirilecek? Eğer İslam medeniyeti tasavvurundan değerlendirilecekse fıkıhtan, Batı medeniyeti açısından değerlendirilecekse sosyal bilimlerden ilerlemek gerekmektedir. İslam medeniyetinde insan davranışları, aile yaşamı, sosyal hayattaki problemler fıkıhla çözülmektedir. Bu, modernleşme dönemine kadar böyle devam etmiştir.

Modern dönemde isnat kopmuştur, fıkıh yerine sosyal bilimler uygulanmıştır. Bu, isnatsız eğitim veren modern okullarla gerçekleşmiş, İslami ilimler akademikleşmiştir. Bu, bütün İslam dünyasında olmuştur. İslam dünyasının en muhafazakâr devleti Suudi Arabistan’dır. Orada da aynı olmuştur. Batı eğitim sistemi alınmış, isnatsız eğitim verilmiştir. Türkiye’de de fıkıh artık pozitif bilim olarak görülmemektedir.

Fıkıhta şöyle bir kaide vardır: Bir içtihat diğer bir içtihadı ortadan kaldırmaz. Yani bir içtihat usulüne uygun ortaya çıkmış ise o herkesin saygı duyacağı bir içtihatdır. Usulü fıkıh tatbik edildikten sonra ortaya farklı sonuçlar çıkabilir. Günümüzde bizlerin bu metodolojiye yeniden dönmesi gerekmektedir. Bu metodolojiyi kendi varlık ve bilgi anlayışlarına uygun olarak Müslümanlar geliştirmiştir.

Usul-i fıkıh ile üretilen fetva, hüküm, içtihat, düşünce ve teoriler İslamidir. Bunun dışındakiler İslami olmaz. Günümüzde Batı’dan ithal bazı başka metotlar usulü fıkıhı ortadan kaldırmak için kullanılmaktadır. Usulü fıkıhla hareket edildiğinde faiz, zina helaldir denilemez. Ne olursa olsun bu metodoloji, kişinin belli çerçeveden çıkmasına izin vermez. Ama başka metot-

lar kullanılarak heva ve nefse uygun bir takım yorumlar yapmak mümkün hale gelebilir.

Kısaca söylersek yukarıda dile getirilen hususlar bizi dört sonuca götürmektedir:

- birincisi, ideal insan modeli (insanı kâmil) eğitimin amacı olarak yeniden tespit edilmelidir;
- ikincisi, eğitimde hoca talebe ilişkisi yeniden geliştirilmeli, seri üretim reddedilmelidir;
- üçüncüsü, usulü fıkıh bir düşünce metodu olarak yeniden yerleştirilmelidir;
- dördüncüsü, sosyal meselelerin araştırma ve çözümünde sosyal bilimler değil, fıkıh ilmi kullanılmalıdır şeklinde bir paradigma değişikliğine gidilmelidir.

Günümüz sorunlarını sosyal bilimlerle çözmeye kalkışmak işin içinden çıkılmaz durumlar doğurmaktadır: Faizsiz ekonomi olmaz, anlayışı ileri sürülmemelidir. Müslümanlarsa bu anlayışı nasıl kendine göre çevirebileceğini düşünmektedir. Bir Müslüman psikoloji ilmini nasıl kendine rehber edinecek? Freud,

bütün psikolojik rahatsızlıkların cinsel tatminsizlikten doğduğunu kabul etmektedir. Psikoloğa gidildiğinde zina yap, tatmin ol, rahatla, demektir. Bu, Müslümanlar tarafından nasıl bir ilim olarak kabul edilecek? Bütün bunlar ilim değil, ideolojidir.

Nitekim Cemil Meriç: “Sosyoloji Batının seküler teolojisidir. Bizim kendimize dönmemiz lazım. Kendimize dönmek de İbn Haldun’a dönmektir.” der.

İbn Haldun, fıkıhın amacını şöyle tanımlar: “Fıkıhın amacı medeniyeti korumaktır.” Fıkıh derken İbn Haldun’un, İmam Ebu Hanife’nin fıkıh anlayışını kastediyorum. Böylesine bir fıkıh anlayışının insan davranışının incelenmesinde, insan problemlerinin çözümünde yeniden kullanılması gerekmektedir.

Bu dört maddeyi uygulamak tabii ki kolay değildir. Yanlış istikamete yönlendirilmiş bir medeniyetin yeniden rayına oturtulması gerekmektedir. Bunlar tabii ki hemen gerçekleşecek değişimler de değil. En azından yanlışları tespit edip doğruları ortaya koymaya çalışmak gerekmektedir.

